

PARIŠKA MIROVNA POGODBA

*Integralno prevodno besedilo
Mirovne pogodbe z Italijo,
podpisane v Parizu
10. februarja 1947,
in*

*faksimilni kartografski prikaz
pogodbene določene mej
med Italijo, FLRI in STO*

Ministrstvo za zunanje zadeve RS
Ljubljana, 15. septembra 1997

PREDGOVOR

Kljub temu, da ima Mirovna pogodba z Italijo, ki je bila podpisana 10. februarja 1947 v Parizu, veljati pa je začela 15. septembra istega leta, za Slovenijo kot suvereno in neodvisno državo izjemen pomen, je moralo preteči pol stoletja, preden smo dobili celovito besedilo te pogodbe v slovenskem jeziku.

Najpomembnejši del Mirovne pogodbe z Italijo so za Slovenijo nedvomno določbe o mejah. Z njimi je bil odpravljen rapalski režim iz leta 1920, po katerem je znaten del popolnoma slovenskega avtohtonega ozemlja pripadel Italiji. Vendar pa Mirovna pogodba ni v celoti začrtala sedanje slovensko-italijanske meje.

Na območju mesta Trst, v Slovenskem primorju in severnem delu Istre je namreč po 21. členu Mirovne pogodbe z začetkom njene veljavnosti prenehala italijanska suverenost, na vsem tem območju pa so zavezniške in pridružene sile načrtovale ustanovitev Svobodnega tržaškega ozemlja (STO) kot posebnega mednarodnopravnega tamponskega subjekta med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo pod neposrednim nadzorom in jamstvom Varnostnega sveta Združenih narodov. 21. člen Mirovne pogodbe je določil, da Varnostni svet Združenih narodov zagotavlja celovitost in neodvisnost STO. Varnostni svet je imel tudi nalogo bdeti nad uresničevanjem določb Stalnega statuta STO, posebej glede varstva temeljnih človekovih pravic in vzdrževanja reda in varnosti v STO. STO, ki je bilo sicer predvideno kot demokratičen, načeloma dvojezičen – in sicer slovensko-italijanski – ter celo multikulturen ter demilitariziran in nevtraliziran mednarodnopravni subjekt, ni bilo nikoli uresničeno po določbah Stalnega statuta, vključenega v Prilogi VI Mirovne pogodbe. Poleg določb same Mirovne pogodbe in te priloge o Stalnem statutu STO se na notranjepravno ureditev STO in njegov mednarodni položaj nanašajo še Priloga VII z določbami o začasni upravi, ki se uporabljajo do uresničenja določb Stalnega statuta; Priloga VIII s predpisi o Prostrem tržaškem pristanišču ter Priloga IX z določbami tehnične narave glede oskrbe z vodo in električno energijo ter olajšave glede obmejnega prometa. Priloga X pa vsebuje ekonomske in finančne določbe v zvezi s Svobodnim tržaškim ozemljem. Vse te priloge so sestavni deli Mirovne pogodbe. Prilogi VI in VII pa je odobril še Varnostni svet OZN in imata tako dvojno pravno moč.

Stalni statut je vseboval predpise o ustanovitvi, ustavni ureditvi in mednarodnopravnem položaju STO. Predvidel je ustavodajno skupščino za sprejem ustave, katere določbe pa ne smejo biti v nasprotju z določbami Stalnega statuta.

Vse pravice, še posebej pravica razmnoževanja, razširjanja in prevajanja, so pridržane. Noben del te knjige se brez pisnega dovoljenja založbe ne sme v nobeni obliki (s kopiranjem, mikro-filmanjem ali z drugačnim postopkom) reproducirati ali z uporabo elektronskih sredstev kopirati, razmnoževati ali razširjati.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

341.382(45)''1947''

PARIŠKA mirovna pogodba : integralno prevodno besedilo Mirovne pogodbe z Italijo, podpisane v Parizu 10. februarja 1947 in faksimilni kartografski prikaz pogodbeno določenih mej med Italijo, FLRJ in STO / [predgovor Borut Bohte, Mirjam Škrk ; prevedle Breda Negro - Marinič, Mateja Mrak - Thorne, Marija Zlatnar] - Ljubljana : Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, 1997

ISBN 961-90269-2-6

69040640

Statut je predvidel za STO guvernerja, ki ga imenuje Varnostni svet po posvetovanju z jugoslovansko in italijansko vlado, pri čemer ta ne sme biti jugoslovanski ali italijanski državljani ali pripadnik STO.

Drugi predvideni glavni organi so po Stalnem statutu Vladni svet, enodomena Ljudska skupščina in Sodni zbor. STO bi moralo imeti še direktorja javne varnosti, svojo policijo in svoji denarni sistem.

Ker ni bil – zaradi nesoglasij med Italijo in Jugoslavijo in v samem Varnostnem svetu OZN – guverner nikoli imenovan in ker določbe Mirovne pogodbe o STO niso bile popolnoma uresničene, so to ozemlje po Prilogi VII upravljala zavezniška vojaška poveljstva, in sicer nekdanje jugoslovansko v svoji coni B ter anglo-ameriško v coni A na območju mesta Trsta z bližnjo okolico, vse do takrat, ko so Italija, Združeno kraljestvo, Združene države in Jugoslavija 5. oktobra 1954 parafrali Memorandum o soglasju. Sovjetska zveza in Francija sta vzeli Memorandum na znanje in s tem izrazili, da mu ne nasprotujeta.

STO je bilo v sedmih letih svojega obstoja kljub vsemu poseben subjekt mednarodnega prava. Čeprav pod nadzorom OZN, je bilo neodvisno od sosednjih držav, bilo je pogodbeno stranka mednarodnih pogođ, sklenjenih z državami in z mednarodnimi organizacijami po vojaških oblasteh (vsake za svojo cono). Med sopogodbencami STO so bile ZDA, Jugoslavija in Italija. Bilo pa je član Organizacije za ekonomsko sodelovanje v Evropi (OECE). S sklenitvijo Memoranduma o soglasju, ki ima ne glede na posebnosti oblike in formulacije besedila nesporno naravo pogodb o teritorialni razmejitvi med dvema sosednjima državama in je bil tudi registriran v Sekretariatu OZN po 102. členu Ustanovne listine OZN (United Nations, Treaty Series, Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations, vol. 235), je bila dokončno zapečatena usoda STO, njegovo ozemlje pa je bilo razdeljeno med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo. Tako je bila dokončno določena meja na kopnem med Italijo in Slovenijo, takrat še republiko v sklopu nekdanje FLRJ.

Zaradi odprave političnih nesoglasij med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo je bila ta meja potrjena in dodatno urejena ter natančno določena na kopnem na tistem območju, ki ga ni razmejila Mirovna pogodba (1. člen in opis v Prilogi I ter zaris na karti v Prilogi II), z Osimsko pogodbo iz leta 1975 (Ur. l. SFRJ, Mednarodne pogodbe, 1977, št. 1), s katero je bila zarisana tudi morska meja med nekdanjo Jugoslavijo in Italijo v Tržaškem zalivu. Ta meja je danes meja med Republiko Slovenijo in Republiko Italijo tako na podlagi splošnih pravil mednarodnega prava o nasledovanju mednarodnih pogođ kakor tudi glede na to, da sta se obe državi izreco dogovorili o priznavanju nasledstva Osimske pogodbe skupaj s še 45 drugimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je nekdanja Jugoslavija sklenila z Italijo (Ur. l. RS, Mednarodne pogodbe, 1992, št. 11). Osimska pogodba je poleg

mejnih vprašanj ob Sporazumu o povečevanju gospodarskega sodelovanja med SFR Jugoslavijo in Republiko Italijo skupaj s svojimi prilogami in izmenjavo pismen zajela problematiko manjšin, državljanstva, svobodne cone, vodnega gospodarstva, prometa, vračanja kulturnih dobrin, umetniških del, arhivov ter katastrofne zlasti v *Osimski sporazumi*, Založba Lipa, Koper, 1977; *Slovenija, Italija: Bela knjiga o diplomatskih odnosih*, založilo Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije, Ljubljana, marec 1996; ter B. M. Gombač, *Slovenija, Italija: Od priznanja do priznanja*, Debora, Ljubljana, 1996). Osimski sporazumi imajo poseben pomen tudi zato, ker so prve mednarodne pogodbe, ki v odnosih med dvema evropskima državama uresničujeto načela, ideje in duh helmske Sklepe listine Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Z njihovo uveljavitvijo je bilo t. i. "tržaško vprašanje" končno tudi formalno umaknjeno z dnevnega reda Varnostnega sveta OZN.

Republika Slovenija je potrdila svojo privrženost k spoštovanju načela o nedotakljivosti meja in obče priznanemu načelu mednarodnega prava, da nastanek nove države ne učinkuje na obstoječe pogodbene režime meja v Temeljni ustavni listini o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije z dne 25. junija 1991.

Drugi sklop določb Mirovne pogodbe z Italijo, ki zaslužijo posebno pozornost, so politične klavzule. Z njimi se je Italija kot država premaganca v II. svetovni vojni odrekla fašistični ideologiji in se zavezala, da bo razpusčila obstoječe fašistične organizacije in da ne bo na svojem ozemlju dopustila ustanovitve novih organizacij takšne narave oziroma organizacij, ki bi ljudem kratile njihove demokratične pravice (denacijska klavzula). Med politične klavzule sodijo tudi zaveza Italije za spoštovanje temeljnih človekovih pravic na temelju prepovedi kakršne koli diskriminacije in prepovedi preganjanja italijanskih državljanov zgolj zato, ker so se v vojni v takšni ali drugačni obliki priključili zavezniškim ali pridruženim silam. Med politične klavzule sodijo tudi že omenjena ustanovitve STO, odrek Italije njenim kolonijam in posebnim pravicom na Kitajskem ter ponovna potrditev spoštovanja suverenosti in neodvisnosti Albanije in Etiopije. Italija se je morala z Mirovno pogodbo zavezati za spoštovanje obstoječih mednarodnih pogođ in je sprejela obveznost, da bo prijetla vse osebe, osumljene vojnih hudodelstev in hudodelstev proti človečnosti, in njihove kolaborante ter jim sodila.

Med politične klavzule sodijo tudi določbe o državljanstvu in državljanskih ter političnih pravicah. Mirovna pogodba z Italijo namreč nima določb o zaščiti manjšin. Glede na načrtovano ustanovitev STO z lastnimi državljani z zagotovljenimi človekovimi pravicami brez vsakršne diskriminacije (4. člen Stalnega statuta STO) in ob določbi (15. člen), da sta

slovenščina in italijanščina enakopravna uradna jezika na STO (7. člen), se zdi, da pogajalci v Parizu niso menili, da bi bile določbe o zaščiti manjšin potrebne. Izjema je Priloga IV, ki v celoti prevzema sporazum, ki sta ga avstrijska in italijanska vlada podpisali 5. septembra 1946 in poslali Pariški konferenci 6. septembra 1946. Določbe tega sporazuma se nanašajo na maršinsko varstvo nemško govorečih prebivalcev pokrajine Bolzano in sosednjih dvojezičnih območij pokrajine Trento in na njihovo avtonomijo.

Šele Memorandum o soglasju s priloženim Specialnim statutom je noril varstvo manjšin na razdeljenih območjih STO. Osimska pogodba, ki je sicer formalno razveljavila (v 7. členu) Memorandum o soglasju in Specialni statut, je v 8. členu določila, da bo "vsaka stran ohranila v veljavi notranje ukrepe, ki jih je že sprejela pri izvajanju omenjenega Statuta, in da bo v okviru svojega notranjega prava zagotovila pripadnikom zadevnih manjšin enako raven varstva, kot jo je določal Specialni statut, ki neha veljati". Preambula pa izraža privrženost pogodbenic načelu največjega možnega varstva državljanov-pripadnikov manjšin, ki izvira iz njihovih ustav in njune notranje zakonodaje in ga vsaka stran uresničuje avtonomno, pri čemer se ravna tudi po načelih Ustanovne listine Združenih narodov, Splošne deklaracije o človekovih pravicah, Konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije in Mednarodnih paktov o človekovih pravicah.

Takšna dikcija o manjšinah v Osimski pogodbi kaže na to, da si jugoslovanski strani glede tega pri pogajanjih ni posrečilo, da bi izbojevala bolj zavezujoče in konkretnije formulacije o varstvu manjšin. Zaradi velikih razlik glede na notranjo zakonodajo in glede dejanskega varstva obeh manjšin je Italija še velika dolžnica, kar se tiče končnega sprejetja globalnega zakona o varstvu slovenske manjšine v Italiji, in pri tem v nobenem primeru ne more mimo sodobnih običajev in regionalnih mednarodnih standardov za varstvo narodnih manjšin.

Dne 10. junija 1940 (na dan, ko je Italija napovedala vojno Veliki Britaniji in Franciji) stalno bivajoče prebivalstvo z italijanskim državljanstvom na odstojenih ozemljih je na temelju Mirovne pogodbe dobilo državljanstvo države naslednice. Vendar pa Mirovna pogodba za osebe, katerih običajni jezik je italijanščina, na odstojenih ozemljih uvaja pravico do opcije (19. člen). Zaradi navideznega ravnotežja daje Mirovna pogodba *mutatis mutandis* pravico do izbire jugoslovanskega državljanstva tudi osebam, katerih običajni jezik je slovenščina, hrvaščina ali srbski jezik in ki stalno prebivajo v Italiji (20. člen). Obe državi, Jugoslavija in Italija, sta imeli pravico zahtevati od oseb, ki so si izbrale državljanstvo države jezikovnega porekla, da se preselijo v to državo po tako izbranim državljanstvu. Hkrati so imele te osebe pravico, da prosto vseh bremen prenešajo v državo preselitve vse svoje premoženje in sredstva, v številni ista od prodaje nepremičnin. Njihovo nepremično premoženje pa je ostalo na ozemlju države prvotnega stalnega bivališča in si je delilo pravno

usodo tamkajšnjega obravnavanja tovrstnega premoženja nasploh, če ga osebe ob preselitvi niso prodale.

Memorandum o soglasju ni neposredno reševal vprašanja državljanstva, temveč je prebivalcem s stalnim bivališčem na območju STO ("pertinenti") dovolil pravico do preselitve iz ene cone tega ozemlja v drugo oz. v nekdanjo Jugoslavijo ali Italijo. Osimska pogodba pa pušča zakonodajni vsake pogodbenice, da reši vprašanje državljanstva oseb, ki so bile na dan 10. junija 1940 italijanski državljanji in so imele stalno prebivališče na območju nekdanjega STO. Osimska pogodba tudi predvideva opcijo pripadnikov manjšin zgoraj omenjene kategorije (drugi odstavek 3. člena), pod pogoji, ki so predvideni z izmenjavo pism iz Priloge VI.

Posebej velja opozoriti še na določbe o omejitvi italijanske oborožitve in pripadnikov oboroženih sil, o repatriaciji italijanskih vojnih ujetnikov, o odpovedi vojaškim oporiščem, pa na reparacijske klavzule in na določbe o nasledstvu držav in o varstvu pridobljenih pravic. Po nasledstvenih določbah v Prilogi XIV je državno in paradržavno nepremično in premoženje italijanske države, vključno s premoženjem, ki je pripadalo fašistični stranki in njenim pomožnim organizacijam, po teritorialnem načelu brezplačno prešlo na države naslednice. Naj omenimo, da je znesek reparacij, ki jih je bila po Delu B 74. člena Mirovne pogodbe Italija dolžna plačati Jugoslaviji, znašal 125.000.000 ameriških dolarjev. Italija vojnih reparacij nekdanji Jugoslaviji ni izplačala v celoti. Ob tem zgojil za zgled navajamo, da je bil znesek po Sporazumu med SFRJ in Republiko Italijo o dokončni ureditvi vseh obveznosti, ki izvirajo iz 4. člena Osimske pogodbe, podpisanem v Rimu 18. februarja 1983 (Ur. l. SFRJ, Mednarodne pogodbe, 1986, št. 11), določen na 110.000.000 ameriških dolarjev. Z njim naj bi Jugoslavija nekdanjim optantom z območja STO poleg delne restitucije v tem sporazumu dogovorjenega seznama nepremičnin izplačala pavšalno (forfetarno) odškodnino za njihovo nepremično premoženje, ki je ostalo v Jugoslaviji. Slovenija je, ob Hrvaški, država naslednica nekdanje Jugoslavije glede omenjenega ozemlja in s tem obenem tudi prevzemnica ustreznega dela še neplačanih obveznosti iz omenjene odškodnine.

Med končnimi določbami je za Republiko Slovenijo politično in pravno najpomembnejši 88. člen Mirovne pogodbe. Ta namreč določa, kdo zunaj kroga podpisnic te pogodbe lahko pozneje k njej pristopi. Mirovna pogodba namreč spada med t. i. »kvazizaprte pogodbe«, h kateri lahko pozneje pristopijo poleg Albanije še države, ki so bile v vojni z Italijo, pri čemer pa so načrtovalci prezrli možnost poznejših učinkov nasledstva držav v zvezi s tistimi novimi državami v Evropi ob koncu hladne vojne, ki so bile v okviru svojih nekdanjih držav prav tako neposredno vključene v vojno z Italijo.

Slovenija nedvomno sodi v krog takšnih novih držav. Depozitar mirovne pogodbe je francoska vlada.

Mirovna pogodba je bila sklenjena v treh izvirnikih, in sicer v angleščini, francoščini in ruščini. Vsebuje 17 prilog, ki so njen sestavni del. Potem ko je začela veljati, je bila objavljena v Zbirki pogodb in mednarodnih sporazumov ZN, in sicer v zvezku št. 49. V številki 50 te zbirke so objavljene karte in zemljevidi, ki sicer sestavljajo Prilogo I Mirovne pogodbe (*UNTS, Treaties and international agreements registered or filed and recorded with the Secretariat of the United Nations, vol. 49 in 50*).⁺ Poleg vseh treh avtentičnih besedil je bilo v Zbirki pogodb in mednarodnih sporazumov ZN objavljeno tudi italijansko besedilo. Po ratifikaciji s strani Jugoslavije je bila Mirovna pogodba z Italijo objavljena v jugoslovanskem zveznem Uradnem listu št. 74/47 v srbskem besedilu v cirilici ter v ruskem izvirniku.

Za slovensko javnost bo zanimiv podatek, da so na pogajanjih za sklenitev te Mirovne pogodbe na konferenci v Parizu sodelovali številni znani Slovenci. Vodja delegacije je bil Edvard Kardelj, eden izmed štirih namestnikov vodje delegacije je bil Boris Kidrič, delegati so bili dr. Aleš Bebler, dr. Drago Marušič in dr. Joža Vilfan, ki je bil tudi generalni tajnik delegacije, med svetovalci pa dr. Dušan Kernavner in dr. Anton Vratuša. Med eksperti so bili tudi dr. Lavo Čermelj, ing. Lojze Dular, dr. Bogo Grafenauer in dr. Fran Zwitner. Janez Stanovnik je opravljal dolžnost posebnega tajnika vodje delegacije, tajnika pa sta bila dr. Janvid Flere in dr. Dušan Pirjevec.

***

Delovni prevod Mirovne pogodbe z Italijo so na temelju angleškega izvirnika ter ob upoštevanju francoskega izvirnika in srbskega prevoda, objavljenega v Uradnem listu, pripravile prevajalke gospe Breda Negro-Marinč, mag. Majeja Mrak-Thorne in Marija Zlatnar. Že prevajalke so se morale spoprijeti z nekaterimi strokovno-tehničnimi problemi, zlasti pa z uporabo imen, saj izvirniki vseh treh besedil za imena ob italijansko-slovenski meji uporabljajo izključno italijanska imena.

Tako pripravljene slovenski prevod Mirovne pogodbe z Italijo v njenem integralnem besedilu je pregledala še vladna Strokovna skupina za redakcijo prevodov meddržavnih aktov, ki se objavljajo v Uradnem listu Republike Slovenije. V skupini so sodelovali naslednji strokovnjaki: profesorja Pravne

fakultete Univerze v Ljubljani dr. Borut Bohte in dr. Mirjam Škrk, prof. dr. Miran Komac z Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani, g. Adam Grunfeld, dipl. pravnik, Ministrstvo za promet in zveze, ga. Barbara Kozina, dipl. pravnica, Ministrstvo za obrambo, gđc. Bojana Cipot, dipl. sociologinja, Ministrstvo za zunanje zadeve, ga. Ondina Blokar, dipl. pravica, Ministrstvo za zunanje zadeve, ga. Lidija Šega, prof., prevajalka specialista, in gospa Sonja Cestnik Zadnek, prof., lektorica v prevajalsko-lectorski službi Urađa predsednika vlade.

Ker je bil delovni prevod pripravljen na osnovi angleškega izvirnika, je tudi pregled prevoda stonel na angleškem izvirniku. Vendar pa je delovna skupina uporabljala tudi preostala dva izvirnika, zlasti francoskega. Karar se ji je francoski izvirnik zazdel jasnejši od angleškega ali bližji slovenskemu notranjepravnemu izrazoslovlju, se je oprla nanj. Na to bi zlasti radi opozorili strokovnega bralca, ki zaradi primerjave besedil ali nadaljnje razlage pomena kakšne določbe utegne uporabiti tudi katerega od izvirnikov Mirovne pogodbe. Ob nejasnostih ali razhajanjih v besedilih izvirnikov je delovna skupina zgolj zaradi primerjave preučila tudi izraze srbskega in italijanskega prevoda Mirovne pogodbe.

Tako kot prevajalke se je tudi delovna skupina najbolj posvetila pojmom slovenskih imen ob slovensko-italijanski meji, ki jih vsi izvirniki poleg v svojem navajajo le v italijanskem jeziku ali zgolj v italijanskem jeziku. Razlog za to še zdaleč ne more biti dejstvo, da so bili vsi ti kraji priključeni Italiji po prvi svetovni vojni na temelju že omenjene rapalske pogodbe, saj gre v večini primerov za kraje, ki so bili avtohtono naseljeni s slovenskim prebivalstvom. Da bi ostali zvesti izvirniku v kar največjem možnem obsegu, se je delovna skupina odločila za pisavo imen v obeh jezikih, v italijansčini in kurzivno v slovensčini.⁺

Delovna skupina si je prizadevala dosledno uporabljati ustrezne slovenske mednarodnopravne, druge pravne in pravilne strokovne izraze. Pri tem je ohranila nekatere mednarodno ustaljene izraze, ki jih ni mogoče

⁺ Precizj dela je bilo tudi z navajanjem tujih večbesednih zemljepisnih imen. Pri manj znanih imenih smo se držali pravila, da preglabamo občnoimensko sestavino imena, osebno sestavino pa ohranjamo v imenovalniku (torci na Montu Pietravecchiai, 'od Cime de la Planette'), v redkih primerih smo po drugem veljavnem pravilu občni del prevajali, ne da bi opustili tujo ustreznicu, kjer je bila občni del večbesednega imena (torci 'od vina Poine de Trois Seies'). Pri imenih, v katerih občiturno prvi del kot pridevniki, smo preglabali seveda drugi del imena (torci 'prek Belle Valente'). Pri večbesednih imenih, kjer je bil na začetku zapisani občni del kratice, smo preglabali (in sicer z nčitimi obrzajili) samo kratico. Tudi pri enobesednih tujih imenih smo skušali, kjer je le bilo mogoče, ohranjati ime v imenovalniku (in smo v ta namen večih imenu pripisali občni kvalifikator 'torci' pri vasi Osipol/Ospj). Pri dvojezičnem navajanju italijansko-slovenskih krajevnih imen s kvalifikatorjem smo italijanski del praviloma ohranjali v imenovalniku, slovenskega pa preglabali v primerih, ko tako markuje raba (torci 'prek reke Risanal/Rizane', vendar 'v kraju Salcano/Solkani'). Navedene rešitve so resda okorne, vendar pa omogočajo bralcu nemudno razpoznavno izvrsne oblike tujega imena in boljšo orientacijo po priloženi karti. (Op. ured.)

⁺ Izločenega 50. zvezka smo za potrebe priložne prevodne izdaje dali preofotografirati karti s pogodbeno določenimi mejami med Italijo, FLRJ in STCO, ki obsegata tudi ozemlje, kjer poteka današnja slovensko-italijanska meja, in ju vsstavili v knjigo. (Op. ured.)

prevesti, kot npr. izraz nemškega izvora "thalweg", ki se uporablja v raznih pomenih glede na zemljepisni kontekst.⁺

Vsaj v tokratni izdaji Mirovne pogodbe žal ni bilo prostora za vzporedno objavo primerjalnega besedila katerega izmed izvirnikov. Za boljše orientacijo smo sestavili členjeno imensko kazalo – našli ga boste na koncu izvirnega besedila Mirovne pogodbe. Veselilo nas bo, če bo Mirovna pogodba v svoji prevodni obliki prispevala k oblikovanju lepe slovenske strokovne terminologije in stilistike pri slovenskih izvirnih ali prevodnih besedilih mednarodnih pogodb.

***

V svojem uvodnem delu ta predgovor osvetljuje Mirovno pogodbo predvsem v luči vprašanj, ki posebej zadevajo Slovenijo z vidika nadaljnjega mednarodnopravnega razvoja obravnavane problematike. Objava Mirovne pogodbe z Italijo v slovensščini pa ima nedvomno tudi izredno pomembno politično dimenzijo – a to bo Slovenija dokončno osvojila takrat, ko bo uredila nasledstvo pogodbe.

Ljubljana, 7. avgusta 1997

Prof. dr. Borut Bohte

Prof. dr. Mirjam Šterk

ZDRUŽENI NARODI

SERIJA POGODB

*Pogodbe in mednarodni sporazumi,
registrirani*

ali arhivirani in vpisani

pri Sekretariatu Združenih narodov

⁺ Pomeni pa – ta pomen je v pogodbeni praksi najbolj pogost – 'črta, ki sledi najglobljemu delu rečnega ali jezerskega korita ali kanala', ali pa 'prelomnico, ki poteka po dnu doline med pobočjema, in ki oblikuje naravno pot vodi'. Po udomaćenem zgledu 'danja voda' (= 'voda na dnu') bi bilo v poljudnejši rabi najbrž mogoče uporabljati izraz 'danja (vodna) pot', v skladu z besedotvornimi načeli v slovensščini pa bi šla (po zgledu 'daljsee', ki je 'črta, ki povezuje dve bolj ali manj daljni točki') tudi 'danjica' kot 'črta, ki povezuje danje točke'. (Op. ured.)

Št. 747. MIROVNA POGODBA¹ Z ITALIJO.

PODPISANA V PARIZU 10. FEBRUARJA 1947

Zveza sovjetskih socialističnih republik, Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, Združene države Amerike, Kitajska, Francija, Avstralija, Belgija, Sovjetska socialistična republika Belorusija, Brazilija, Kanada, Češkoslovaška, Etiopija, Grčija, Indija, Nizozemska, Nova Zelandija, Poljska, Sovjetska socialistična republika Ukrajina, Južnoafriška unija, Federativna ljudska republika Jugoslavija, v nadaljevanju imenovane "zavezniške in pridružene sile", na eni strani in Italija na drugi strani so se;

¹ Veljati je začela 15. septembra 1947, potem ko so Zveza sovjetskih socialističnih republik, Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, Združene države Amerike in Francija v skladu z 90. členom deponirale listine o ratifikaciji pri vladi francoske republike.

Seznam držav, ki so pri vladi francoske republike deponirale listine o ratifikaciji ali o pristopu, ter datumi njihovega deponiranja:

Združene države Amerike	— 15. september	1947	ratifikacija
Francija	— 15. september	1947	ratifikacija
Združeno kraljestvo	— 15. september	1947	ratifikacija
ZSSR	— 15. september	1947	ratifikacija
Jugoslavija*	— 15. september	1947	ratifikacija
Italija	— 15. september	1947	ratifikacija
Indija**	— 15. september	1947	ratifikacija
Kanada	— 15. september	1947	ratifikacija
Češkoslovaška	— 14. oktober	1947	ratifikacija
Albanija	— 20. oktober	1947	pristop
Grčija	— 28. oktober	1947	ratifikacija
Južnoafriška unija	— 4. november	1947	ratifikacija
Etiopija	— 6. november	1947	ratifikacija
Kitajska	— 24. november	1947	ratifikacija
Nova Zelandija	— 24. december	1947	ratifikacija
Poljska	— 4. februar	1948	ratifikacija
Mehika	— 10. april	1948	pristop
Avstralija	— 9. julij	1948	ratifikacija
Belgija	— 4. september	1948	ratifikacija
Brazilija	— 4. januar	1949	ratifikacija
Nizozemska	— 7. februar	1949	ratifikacija

* Jugoslavija je deponirala listine o ratifikaciji 4. septembra 1947.

** Vlada Pakistana je obvestila francosko vlado, da šteje, da je ratifikacija, ki jo je deponirala indijska vlada, obvezujoča za njeno državo.

glede na to, da je Italija pod fašističnim režimom postala pogodbenica trojnega pakta z Nemčijo in Japonsko, začela napadalo vojno in s tem povzročila vojno stanje z vsemi zavezniškimi in pridruženimi silami in z drugimi Združenimi narodi in da nosi svoj del odgovornosti za to vojno; in

glede na to, da je bil po zmagah zavezniških sil in s pomočjo demokratičnih elementov italijanskega naroda 25. julija 1943 zrušen fašistični režim v Italiji in da je Italija, potem ko je brezpogojno kapitulirala, 3. in 29. septembra istega leta podpisala pogoje premirja; in

glede na to, da so po omenjenem premirju italijanske oborožene sile, tako vladne kot sile odporniškega gibanja, dejavno sodelovale v vojni proti Nemčiji, da je Italija 13. oktobra 1943 napovedala vojno Nemčiji in s tem postala sovjetskojuča v vojni proti Nemčiji; in

glede na to, da zavezniške in pridružene sile ter Italija želijo skleniti mirovno pogodbo, ki bo v skladu z načeli pravičnosti uredila vprašanja, ki so po zgoraj omenjenih dogodkih še nerešena, in bo podlaga za prijateljske odnose med njimi ter tako omogočala, da zavezniške in pridružene sile podprejo italijansko prošnjo za sprejem v članstvo Organizacije združenih narodov in tudi za pristop k vsem konvencijam, sklenjenim pod okriljem Združenih narodov,

zaradi tega odločile, da razglasijo prenehanje vojnega stanja in v ta namen sklenejo to mirovno pogodbo, in so skladno s tem imenovale podpisane pooblaščenca, ti pa so se, potem ko so predložili svoja pooblastila v pravihni in predpisani obliki, dogovorili o naslednjih določbah:

I. DEL

OZEMELJSKE KLAUZULE

I. POGlavJE – MEJE

1. člen

Meje Italije so ob upoštevanju sprememb, določenih v 2., 3., 4., 11. in 22. členu, meje, kakršne so bile 1. januarja 1938. Te meje so zarisane na

Zemljevidih¹, ki so priloženi tej Pogodbi (Priloga I). Pri razlikah med opisom mej v besedilu in zemljevidih se kot verodostojno šteje besedilo.

2. člen

Meja med Italijo in Francijo, kakršna je bila 1. januarja 1938, se spremeni, kot sledi:

1. Mali prelaz sv. Bernarda

Meja sledi razvodju, zapusti sedanjo mejo v točki približno 2 kilometra severozahodno od Hospica, prečka cesto približno 1 kilometer severozahodno od Hospica in se spet priključi sedanji meji približno 2 kilometra južgovzhodno od Hospica.

2. Planota Mont Cenis

Meja zapusti sedanjo mejo približno 3 kilometre severozahodno od vrha Chemelon, prečka cesto približno 4 kilometre jugovzhodno od Hospica in se spet priključi sedanji meji približno 4 kilometre severovzhodno od Mont d'Ambin.

3. Mont Thabor-Chaberton

(a) Na območju Monta Thabor meja zapusti sedanjo mejo približno 5 kilometrov vzhodno od Monta Thabor ter teče proti jugovzhodu, dokler se ne priključi sedanji meji približno 3 kilometre zahodno od Pointa de Charra.

(b) Na območju Chabertona meja zapusti sedanjo mejo približno 3 kilometre severovzhodno od Chabertona, ki ga obide na vzhodu, ter prečka cesto približno 1 kilometer od sedanje meje, ki se ji ponovno pridruži približno 2 kilometra jugovzhodno od vasi Montgenèvre.

4. Gornje doline rek Tinée, Vesubie in Roya

Meja zapusti sedanjo mejo pri Colli Longa, sledi razvodju prek Monta Clapier, Cola de Tenda, Monta Marguareis, od tam pa teče v južni smeri po vrhovih Mont Saccarello, Mont Vacchi, Mont Pietravecchia, Mont Lega, in

United Nations, Treaty Series, Volume 50.

doseže točko približno 100 metrov od sedanje meje v bližini Colle Pegairolle, približno 5 kilometrov severovzhodno od Breilja; teče v jugovzhodni smeri in se ponovno priključi obstoječi meji približno 100 metrov jugovzhodno od Monta Mergo.

5. Podroben opis tistih delov meje, na katere se nanašajo spremembe, določene v 1., 2., 3. in 4. odstavku zgoraj, je v Prilogi II te Pogodbe, zemljevidi, na katere se nanaša ta opis, pa so del Priloge I.

3. člen

Meja med Italijo in Jugoslavijo se določi, kot sledi:

(i) nova meja sledi črti, ki poteka od stičišča mej Avstrije, Italije in Jugoslavije, kakršne so bile 1. januarja 1938, in proti jugu sledi meji med Jugoslavijo in Italijo iz leta 1938 do stičišča te meje z upravno mejo med italijanskima provincama Friuli/Furlanija (Udine/Videm) in Gorizia/Gorica;

(ii) od te točke se črta spoji z omenjeno upravno mejo do točke, ki leži približno 0,5 km severno od vasi Mernico/Mirnik v dolini reke Ludrio/Idrije;

(iii) na tej točki črta zapusti upravno mejo, ki ločuje italijanski provinci Friuli/Furlanija in Gorizia/Gorica, in se nadaljuje proti vzhodu do točke, ki je približno 0,5 km zahodno od vasi Vercoglia di Cosbana/Vrhovlje pri Kožbani, in se od tam usmeri proti jugu med dolinama rečic Quarizzo/Karnica in Cosbana/Kožbanišek do točke, ki leži približno 1 km jugovzhodno od vasi Fleana/Fojana, potem ko zavije tako, da seka reko Recca/Reko na točki, ki leži približno 1,5 km vzhodno od reke Ludrio/Idrije, in na vzhodni strani pušča cesto, ki pelje iz vasi Cosbana/Kožbane skozi Nebolo/Neblo v Castel Dobro/Dobrovo;

(iv) črta se nadaljuje proti jugovzhodu in poteka neposredno južno od ceste med kotama 111 in 172, južno od ceste Vipulzano/Vipolže-Uclanzi/Uklanci čez koti 57 in 122, pri čemer seka to cesto približno 100 m vzhodno od kote 122, od tam pa zavije proti severu v smeri točke, ki je 350 m jugovzhodno od kote 266;

(v) črta poteka približno 0,5 km severno od vasi San Floriano/Števerjan, se raztegne proti vzhodu do Monteja Sabotino/Sabotina (kota 610), pri čemer pušča Poggio San Valentino/Podsabotin na severu;

(vi) od Monteja Sabotino/Sabotina se črta usmeri proti jugu, prečka reko Isonzo/Soča pri kraju Salcano/Solkan, katerega pušča v Jugoslaviji, in poteka neposredno po zahodni strani železniške proge Canale

d'Isonzo/Kanal–Montespino/Dornberk, do točke, ki leži približno 750 m južno od ceste Gorizia/Gorica–Aisovizza/Ajševica;

(vii) črta se loči od železniške proge in zavije proti jugozahodu, pri čemer ostaja San Pietro/Sempeter v Jugoslaviji, okrevališče in cesta, ki nanj mejita, pa v Italiji, približno 700 m od postaje Gorizia San Marco/Gorica-Sv. Marko pa prečka železniški priključek med zgoraj omenjeno progo in progo Sagrado/Zagorje–Cormons/Krmin, obide gorško pokopališče, ki ostaja v Italiji, poteka med glavno cesto št. 55 Gorizia/Gorica–Trieste/Trst, ki ostaja v Italiji, in križiščem na koti 54, pri čemer ostajata Verotiba/Trtojba in Merna/Miren v Jugoslaviji, ter doseže točko, ki leži približno na koti 49;

(viii) od tam se črta nadaljuje proti jugu čez kraško planoto približno 1 km vzhodno vstric z glavno cesto št. 55, pri čemer pušča na vzhodu Opachiasella/Opalje selo in na zahodu Iamiano/Jamlje;

(ix) od točke, ki je približno 1 km vzhodno od vasi Iamiano/Jamlje, črta sledi upravni meji med provincama Gorizia/Gorica in Trieste/Trst vse do točke, ki je približno 2 km severovzhodno od vasi San Giovanni/Šivan in približno 0,5 km severozahodno od kote 208, na kateri je stičišče meja Jugoslavije, Italije in Svobodnega tržaškega ozemlja.

Zemljevid, na katerega se nanaša ta opis, je del Priloge I.

4. člen

Meja med Italijo in Svobodnim tržaškim ozemljem se določa, kot sledi:

(i) meja črta poteka od točke na upravni meji med provincama Gorizia/Gorica in Trieste/Trst, približno 2 km severovzhodno od vasi San Giovanni/Šivan in približno 0,5 km severozahodno od kote 208, na kateri je stičišče mej Jugoslavije, Italije in Svobodnega tržaškega ozemlja, in se usmeri proti jugozahodu do točke, ki leži ob glavni cesti št. 14, in približno 1 km severozahodno od križišča glavnih cest št. 55 in 14, ki povezujeta Gorizio/Gorico oziroma Monfalcone/Tržič z mestom Trieste/Trst;

(ii) črta se usmeri proti jugu do točke v Golfu di Panzano/Pancanskem zalivu, ki je enako oddaljena od Punte Sdobba/Ria Zlobe ob ustju reke Isonzo/Sočé in Castella Vecchio/devinskega gradu pri kraju Duino/Devin, nekako 3,3 km južno od točke, kjer približno 2 km severozahodno od mesta Duino/Devin zapusti obalo;

(iii) črta seže do odprtega morja, pri čemer je enako oddaljena od italijanske obale in od obale Svobodnega tržaškega ozemlja.

Zemljevid, na katerega se nanaša ta opis, je del Priloge I.

5. člen

1. Natančni potek novih meja, določenih v 2., 3., 4. in 22. členu te Pogodbe, določita na kraju samem komisiji za meje, sestavljeni iz predstavnikov obeh prizadetih vlad.

2. Komisiji začneta delo takoj, ko začne ta Pogodba veljati in ga končata čimprej, vsekakor pa v roku šestih mesecev.

3. Vsa vprašanja, o katerih se komisiji ne moreta sporazumeti, bodo predložena veleposlanikom Sovjetske zveze, Združenega kraljestva, Združenih držav Amerike in Francije v Rimu, da v skladu s pooblastili, predvidenimi v 86. členu, dokončno odločijo na način, za katerega se odločijo, v številni z imenovanjem tretjega nepristranskega člana, kjer bi bilo potrebno.

4. Stroške komisij za meje poravnava prizadeti vladi vsaka do polovice.

5. Z namenom natančne določitve meje, določene v 3., 4. in 22. členu na kraju samem, se članom komisije dovoli, da se oddaljijo za 0,5 km od črte, določene s to Pogodbo, zato da mejo prilagodijo krajevnim geografskim in gospodarskim okoliščinam, pod pogojem, da nobene vasi ali kraja z več kot 500 prebivalci, nobenih pomembnih železniških prog ali glavnih cest, niti nobenih pomembnih oskrbovališč z vodo ali električno energijo ne bodo vvrstili pod drugo suverenost od tiste, ki izhaja iz razmejivne, določene v tej Pogodbi.

II. POGlavJE – FRANCija (Posebne določbe)

6. člen

Italija s tem odstopi Franciji v polno suverenost nekdanje italijansko ozemlje, ki je na francoski strani francosko-italijanske meje, določene v 2. členu.

7. člen

Italijanska vlada izroči francoski vladi vse zgodovinske in upravne arhive izpred leta 1860, ki se nanašajo na ozemlje, ki ga je po Pogodbi z dne 24. marca 1860¹ in po Konvenciji z dne 23. avgusta 1860² odstlopila Franciji.

¹ De Martens, Nouveau Recueil général de Traité, tome XVI, partie II, str. 539.

² De Martens, Nouveau Recueil général de Traité, tome XVII, partie II, str. 22.

8. člen

1. Italijanska vlada sodeluje s francosko vlado pri morebitni vzpostavitvi železniške povezave med krajema Briançon in Modane prek kraja Bardonnèche.

2. Italijanska vlada dovoli brez carinskega pregleda in dajatev, potnega lista in drugih formalnosti potniški in tovorni železniški promet, ki bo potekal po tako vzpostavljeni povezavi čez italijansko ozemlje od ene do druge točke v Franciji v obeh smereh in z vsemi potrebnimi ukrepi, zagotavlja, da je francoskim vlakom, ki uporabljajo to povezavo, pod enakimi pogoji dovoljeno voziti prek meje brez carine in brez neupravičenega zadrževanja.

3. Vladi pravočasno skleneta vse potrebne dogovore.

9. člen

1. *Planota Mont Cenis*

Da bi bile Italiji zagotovljene enake ugodnosti, kakršne je v zvezi z oskrbo s hidroelektrično energijo in vodo iz jezera Mont Cenis uživala sama, preden je to okrožje odstopila Franciji, slednja po dvostranskem sporazumu daje Italiji tehnična jamstva, določena v Prilogi III.

2. *Okrožje Tenda-Briga*

Da oskrba Italije z električno energijo ne bi bila manjša od tiste, ki jo je dobivala iz virov v okrožju Tenda-Briga pred odstopom Franciji, slednja po dvostranskem sporazumu daje Italiji tehnična jamstva, določena v Prilogi III.

III. POGLAVJE – AVSTRIJA (Posebne določbe)

10. člen

1. Italija sklene ali potrdi sporazume z Avstrijo, ki zagotavljajo svobodno gibanje potniškega in tovornega prometa med severno in vzhodno Tirolsko.

2. Zavezniške in pridružene sile so se seznanile z določbami (njihovo besedilo je vsebovano v Prilogi IV), o katerih sta se avstrijska in italijanska vlada dogovorili 5. septembra 1946.

IV. POGLAVJE – FEDERATIVNA LJUDSKA REPUBLIKA JUGOSLAVIJA (Posebne določbe)

11. člen

1. Italija s tem odstopa Jugoslaviji v polno suverenost ozemlje med novima mejama Jugoslavije, kot sta opredeljeni v 3. in 22. členu, in italijansko-jugoslovansko mejo, kakršna je bila 1. januarja 1938, kakor tudi občino Zara/Zadar ter vse otoke in bližnje otočke, ki ležijo znotraj naslednjih območij:

(a) območja, omejenega:

- na severu z vzporednikom $42^{\circ} 50'$ severne zemljepisne širine;
- na jugu z vzporednikom $42^{\circ} 42'$ severne zemljepisne širine;
- na vzhodu s poldnevnikom $17^{\circ} 10'$ vzhodne zemljepisne dolžine;
- na zahodu s poldnevnikom $16^{\circ} 25'$ vzhodne zemljepisne dolžine;

(b) območja, omejenega:

na severu s črto, ki poteka skozi Porto del Quietto/Tarski zaliv, enako oddaljena od obale Svobodnega tržaškega ozemlja in Jugoslavije, in od tam na točko $45^{\circ} 15'$ severne zemljepisne širine – $13^{\circ} 24'$ vzhodne zemljepisne dolžine;

na jugu z vzporednikom $44^{\circ} 23'$ severne zemljepisne širine;

na zahodu s črto, ki povezuje naslednje točke:

- 1) $45^{\circ} 15'$ severne z. š. – $13^{\circ} 24'$ vzhodne z. d.;
- 2) $44^{\circ} 51'$ severne z. š. – $13^{\circ} 37'$ vzhodne z. d.;
- 3) $44^{\circ} 23'$ severne z. š. – $14^{\circ} 18' 30''$ vzhodne z. d.;

na vzhodu z zahodno obalo Istre, otoki in kopnim območjem Jugoslavije.

Karta teh območij je vsebovana v Prilogi I.

2. Italija s tem odstopa Jugoslaviji polno suverenost nad otokom Pelagosa/Palagružo in bližnjimi otočki.

Otok Pelagosa/Palagruža ostane demilitariziran.

Italijanski ribiči na otoku Pelagosa/Palagruža in v okoliških vodah uživajo enake pravice, kakršne so tam uživali jugoslovanski ribiči pred 6. aprilom 1941.

12. člen

1. Italija mora Jugoslaviji vrniti vse predmete umetniške, zgodovinske, znanstvene, izobraževalne ali verske narave (vključno z vsemi listinami,

rokopisi, dokumenti in bibliografskim gradivom) kot tudi upravne arhive (kartoteke, registre, načrte in vsakovrstne dokumente), ki so bili zaradi italijanske okupacije med 4. novembrom 1918 in 2. marcem 1924 odstranjeni z ozemlja, odstopljenih Jugoslaviji po pogodbah, podpisanih v Rapallu 12. novembra 1920¹ in v Rimu 27. januarja 1924.² Italija vrne tudi vse predmete, ki pripadajo k tem ozemljem in spadajo v omenjene kategorije, katere je odstranila italijanska Misijska za premirje, ki je po 1. svetovni vojni delovala na Dunaju.

1. Italija izroči Jugoslaviji tudi vse predmete, ki imajo pravno značaj javne lastnine in spadajo v kategorije iz prvega odstavka tega člena, ki so bili po 4. novembru 1918 odstranjeni z ozemlja, odstopljenega po tej Pogodbi Jugoslaviji, in tiste, ki so povezani z omenjenim ozemljem, ki ga je Italija dobila od Avstrije ali Madžarske po mirovnih pogodbah, podpisanih v St. Germainu 10. septembra 1919 in v Trianonu 4. junija 1920, in po konvenciji med Avstrijo in Italijo, podpisani 4. maja 1920³ na Dunaju.

3. Če v posebnih primerih Italija ne more vrniti ali izročiti Jugoslaviji predmetov, ki spadajo pod prvi in drugi odstavek tega člena, izroči Italija Jugoslaviji predmete iste vrste ali približno enake vrednosti kot odstranjeni predmeti, če je takšne predmete v Italiji mogoče dobiti.

13. člen

Oskrba z vodo za mesto Gorizia/Gorico in okolico se uredi v skladu z določbami Priloge V.

V. POGlavJE – GRČIJA (Posebna določba)

14. člen

1. S tem Italija odstopa Grčiji polno suverenost nad v nadaljevanju naštetimi Dodekaneškimi otoki: Stampalia (Astropalia), Rodos, Calki (Kharki), Scarpanto, Casos (Casso), Piscopsis (Tilos), Misiros (Nisyros), Calimnos (Kalymnos), Leros, Patmos, Lipsos (Lipso), Simi (Symi), Kos in Castellorizo kot tudi nad bližnjimi otoki.

2. Ti otoki se demilitarizirajo in ostanejo demilitarizirani.

3. Postopek in tehnične pogoje, ki urejajo prenos teh otokov Grčiji, bo določal sporazum med vladama Združenega kraljestva in Grčije, in poskrbljeno bo, da se bo tuje vojaštvo umaknilo ne pozneje kot 90 dni po začetku veljavnosti te Pogodbe.

II. DEL

POLITIČNE KLAUZULE

I. POGlavJE – SPLOŠNE DOLOČBE

15. člen

Italija ukrene vse potrebno, da vsem osebam pod italijansko jurisdikcijo ne glede na raso, spol, jezik ali veroizpoved zagotovi uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, vključno s svobodo izražanja, tiska in objavljanja, verskih obredov, političnega prepričanja in javnega zbiranja.

16. člen

Italija ne sme preganjati ali nadlegovati italijanskih državljanov, v številni s pripadniki oboroženih sil, zgolj zaradi tega, ker so v času od 10. junija 1940 do začetka veljavnosti te Pogodbe izražali naklonjenost za stvar zavezniških in pridruženih sil ali delovali v njen prid.

17. člen

Italija, ki je v skladu s 30. členom Sporazuma o premirju sprejela ukrepe za razpustitev fasisističnih organizacij v Italiji, se zavezuje, da ne bo dovolila, da se na njenem ozemlju ponovno pojavijo take politične, vojaške ali paravojaške organizacije, katerih namen je prikrajšati ljudi za njihove demokratične pravice.

18. člen

Italija se zavezuje, da bo priznala polno veljavo Mirovnih pogodb z Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko ter drugih sporazumov ali dogovorov, ki so jih ali jih še bodo za vzpostavitev miru sklenile zavezniške in pridružene sile, nanašajo pa se na Avstrijo, Nemčijo in Japonsko.

¹ League of Nations, Treaty Series, Volume XVIII, str. 387.

² League of Nations, Treaty Series, Volume XXIV, str. 31.

³ De Martens, Nouveau Recueil général de Traités, troisième série, tome XIX, str. 682.

II. POGLAVJE – DRŽAVLJANSTVO, DRŽAVLJANSKE IN POLITIČNE PRAVICE

19. člen

1. Italijanski državljani, ki so imeli 10. junija 1940 stalno prebivališče na ozemlju, ki ga je Italija s to Pogodbo prenesla na drugo državo, in njihovi otroci, rojeni po tem datumu, postanejo z izjemami, ki so navedene v naslednjem odstavku, državljani države, v katero je bilo ozemlje preneseno, s polnimi državljanskimi in političnimi pravicami v skladu z zakonodajo, ki jo mora ta država v ta namen sprejeti v treh mesecih od začetka veljavnosti te Pogodbe. Ko postanejo državljani te države, izgubijo italijansko državljanstvo.

2. Vlada države, na katero je preneseno ozemlje, omogoči v treh mesecih od začetka veljavnosti te Pogodbe z ustreznimi zakonodajo vsem osebam iz prvega odstavka, starejšim od osemnajst let (ali poročenim osebam, mlajšim ali starejšim od osemnajst let), katerih običajni jezik je italijansčina, pravico, da optirajo za italijansko državljanstvo v obdobju enega leta od začetka veljavnosti te Pogodbe. Oseba, ki optira, obdrži italijansko državljanstvo in se zanjo ne šteje, da je prevzela državljanstvo države, na katero je preneseno ozemlje. Opcija zakonskega moža ne pomeni hkrati tudi opcije v imenu njegove žene. Opcija očeta ali, če oče ni več živ, opcija matere avtomatično vključuje vse neporočene otroke, mlajše od osemnajst let.

3. Država, na katero je preneseno ozemlje, lahko od tistih, ki izkoristijo pravico opcije, zahteva, da se preselijo v Italijo v letu dni od dneva optiranja.

4. Država, na katero je preneseno ozemlje, v skladu s svojimi temeljnimi zakoni zagotovi vsem osebam na tem ozemlju ne glede na raso, spol, jezik ali vero uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, vključno s svobodo govora, tiska in objavljanja, verskih obredov, političnega prepričanja in javnega zbiranja.

20. člen

1. V letu dni od začetka veljavnosti te Pogodbe si lahko italijanski državljani, starejši od osemnajst let (ali poročene osebe, mlajše ali starejše od osemnajst let), katerih običajni jezik je eden od jugoslovanskih jezikov (srbski, hrvaški ali slovenski) in ki imajo stalno prebivališče na italijanskem ozemlju, na podlagi vložene prošnje pri jugoslovanskem diplomatskem ali konzularnem predstavniku v Italiji

pridobijo jugoslovansko državljanstvo, če jugoslovanske oblasti ugodijo njihovi prošnji.

2. V takšnih primerih bo jugoslovanska vlada po diplomatski poti sporočila italijanski vladi sezname oseb, ki so tako pridobile jugoslovansko državljanstvo. Osebe, navedene v takšnih seznamih, bodo izgubile italijansko državljanstvo na dan uradnega sporočila.

3. Italijanska vlada lahko zahteva, da take osebe prenesejo svoje prebivališče v Jugoslavijo v letu dni od dne takšnega uradnega sporočila.

4. Za namene tega člena se uporabljajo pravila iz drugega odstavka 19. člena o učinku opcije na zakonske žene in otroke.

5. Določbe desetega odstavka Priloge XIV te Pogodbe, ki veljajo za prenos premoženja oseb, ki se odločajo za italijansko državljanstvo, se enako uporabljajo za prenos premoženja oseb, ki se odločijo za jugoslovansko državljanstvo po tem členu.

III. POGLAVJE – SVOBODNO TRŽAŠKO OZEMLJE

21. člen

1. Ustanovi se Svobodno tržaško ozemlje, ki ga sestavlja območje, ki leži med Jadranskim morjem in mejami, določenimi v 4. in 22. členu te Pogodbe. Svobodno tržaško ozemlje priznavajo zavezniške in pridružene sile in Italija, ki se strinjajo, da njegovo celovitost in neodvisnost zagotavlja Varnostni svet Združenih narodov.

2. Italijanska suverenost nad območjem, ki sestavlja Svobodno tržaško ozemlje, kot je določeno zgoraj, preneha z začetkom veljavnosti te Pogodbe.

3. Ob prenehanju italijanske suverenosti se Svobodno tržaško ozemlje upravlja v skladu z Instrumentom začasni režim, katerega osnutek pripravi Svet zunanjih ministrov, odobri pa Varnostni svet. Ta instrument ostane v veljavi do datuma, ki ga bo Varnostni svet določil za začetek veljavnosti Stalnega statuta, katerega bo predmet odobril. Potem se Svobodno tržaško ozemlje upravlja v skladu z določbami takšnega Stalnega statuta. Besedili Stalnega statuta in Instrumenta začasni režim sta vključeni v Prilogah VI in VII.

4. Svobodno tržaško ozemlje se ne šteje za odstopljeno ozemlje v smislu 19. člena in Priloge XIV te Pogodbe.

5. Italija in Jugoslavija seavezujeta, da bosta dali Svobodnemu tržaskemu ozemlju jamstva, določena v Prilogi IX.

22. člen

Meja med Jugoslavijo in Svobodnim tržaskim ozemljem se določi, kot sledi:

(i) Črta poteka od točke na upravni meji med provincama Gorizia/Gorica in Trieste/Trst, kjer je stičišče mej Jugoslavije, Italije in Svobodnega tržskega ozemlja, približno 2 km severovzhodno od vasi San Giovanni/Sivan in približno 0,5 km severozahodno od kote 208, ter sledi tej upravni meji do Monteja Lanaro/Vohika (kote 546), od tam pa se nadaljuje na jugovzhod prek Monteja Coccusso/Kokoša (kote 672), kote 461, Meducie/Medvejička (kote 475), Monteja dei Pini/Golega vrha (kote 476) in kote 407, prečka glavno cesto št. 58 Trieste/Trst-Sesana/Sežana približno 3,3 km jugozahodno od tega kraja, pri čemer pušča na vzhodu vasi Vogliano/Voglje in Orle/Orlek in približno 0,4 km na zahodu vas Zolla/Col.

(ii) Od Monteja Coccusso/Kokoša se črta nadaljuje proti jugovzhodu, puščaje zaselek Grozzana/Gročana na zahodu, doseže Monte Goli/Golič (koto 621), se obrne proti jugozahodu, prečka cesto Trieste/Trst-Cosina/Kozina na koti 455 in železniško progo na koti 485, pusti za sabo koti 416 in 326, pri čemer ostajata vasi Becal/Beka in Castel/Kastelec na jugoslovanskem ozemlju, prečka cesto Osp/Osp-Gabrovizza d'Istria/Gabrovica približno 100 metrov jugovzhodno od kraja Osp/Osp; prečka reko Risana/Rizano in cesto Villa Decani/Dekani-Risano/Rizana na točki približno 350 metrov zahodno od slednje, tako da Rosario/Rožar in cesta Risana/Rizana-San Sergio/Črni Kal ostajata na jugoslovanskem ozemlju; od te točke gre črta prek kot 285 in 354 vse do cestnega križišča, ki leži približno 1 kilometer severovzhodno od kote 362.

(iii) Od tam teče črta vse do točke približno 0,5 km vzhodno od vasi Cernova/Cerovec, prečka reko Dragogna/Dragnjo približno 1 km severno od te vasi, puščaje vasi Bucciai/Bočaji in Truscolo/Truške na zahodu in vas Terseco/Trsek na vzhodu, teče proti jugozahodu po jugovzhodnem robu ceste Cernova/Cerovec-Cherivoi/Hrvoji, zavije od te ceste 0,8 km vzhodno od vasi Cucciani/Kučibreg; teče večidel v smeri jug-jugozahod, tako da gre približno 0,4 km vzhodno od Monteja Braico/Brajkovega vrha in približno 0,4 km zahodno od vasi Sterna Filaria/Sierna, puščaje cesto Sterna Filaria/Sierna-Piemonte/Završje na vzhodni strani, gre približno 0,4 km zahodno od kraja Piemonte/Završje in 0,5 km vzhodno od kraja Castagna/Kostanjica ter doseže reko

Quieto/Mirno na točki približno 1,6 km jugozahodno od kraja Castagna/Kostanjica.

(iv) Od tam črta sledi glavni regulirani strugi reke Quieto/Mirne do njenega ustja, in teče čez Porto del Quietu/Trski zaliv do odprtega morja po črti, ki je enako oddaljena od obal Svobodnega tržskega ozemlja in Jugoslavije.

Zemljevid, na katerega se nanaša ta opis, je del Priloge I.

IV. POGlavJE – ITALJANSKE KOLONIJE

23. člen

1. Italija se odpoveduje vsem pravicam in naslovu glede italijanskih ozemeljskih posesti v Afriki, to je Libiji, Eritreji in Italijanski Somaliji.
2. Omenjene posesti ostanejo pod sedanjo upravo, dokler ne bo znana njihova dokončna usoda.
3. Dokončno usodo teh posesti skupaj določijo vlade Sovjetske zveze, Združenega kraljestva, Združenih držav Amerike in Francije v letu dni od začetka veljavnosti te Pogodbe na način, določen v skupni deklaraciji z dne 10. februarja 1947, ki so jo razglasile omenjene vlade in je ponatisnjena v Prilogi XI.

V. POGlavJE – POSEBNI INTERESI KITajsKE

24. člen

Italija se v korist Kitajske odpoveduje vsem ugodnostim in privilegijem iz določb končnega Protokola, podpisanega 7. 9. 1901¹ v Pekingju, in iz vseh njegovih dopolnilnih prilog, not in listin, ter se strinja z razveljavitvijo omenjenega protokola, prilog, zapisov in dokumentov glede Italije. Italija se prav tako odpoveduje kakršnimkoli zahtevku za odškodnino po tem protokolu.

¹ De Martens, *Nouveau Recueil général de Traités*, deuxième série, tome XXXII, str. 94.

